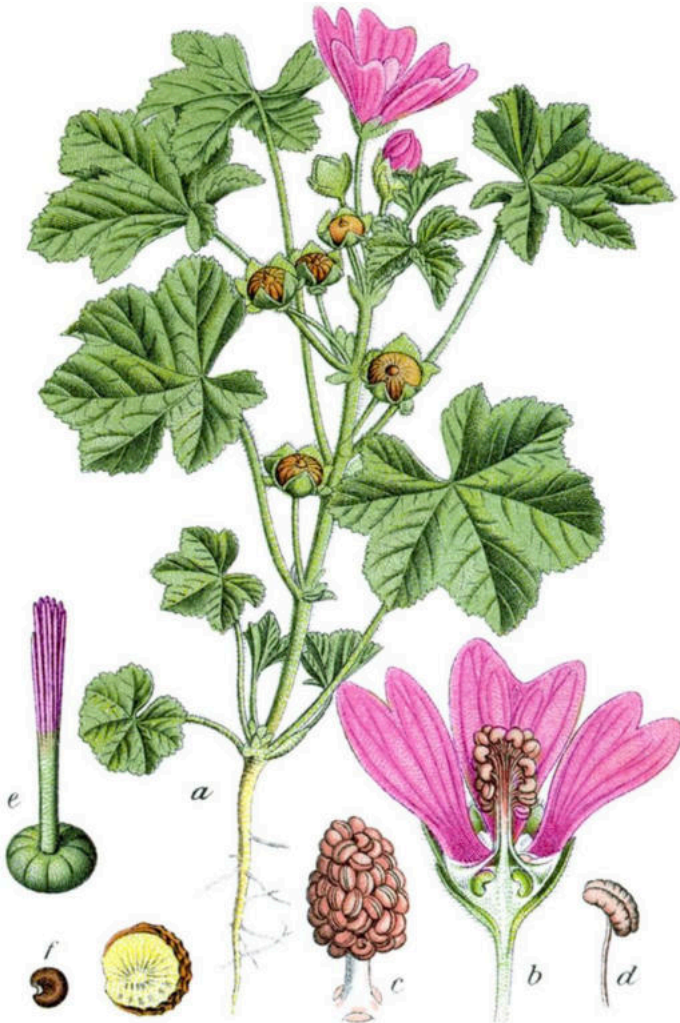
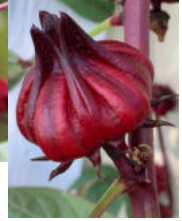

De Vrienden van de Plantentuin Gent

De kaasjeskruidfamilie

De Vrienden van de Plantentuin Gent

In dit nummer:

2

Redactioneel

6

A wildlife guide to Georgia

7

Onze schroefpalm

13

Plantenjagers:

Jean Baptiste Christophe Fusée-Aublet

26

De kaasjeskruidfamilie

33

Meerdaagse tuinreis Lorraine

40

Themarondleidingen

Beste Vrienden,

Dit is weer het laatste nummer van uw zeer geliefde tijdschrift voor dit jaar, nietwaar...

Ik durf hopen dat we met alle auteurs ook dit jaar veel originele bijdragen naar u hebben gebracht, en dat u deze artikels met grote belangstelling heeft gelezen.

Daarom: vertel het verder door, en zorg voor nieuwe leden, die kunnen dan ook meegenieten van onze uitstappen, van onze meerdaagse reis, van onze bijzondere rondleidingen, en van ons tijdschrift! Waarvoor onze beste dank...

En dan nu over de onzorgvuldigheid waarmee over planten wordt gemeld bij diverse bronnen.

Ik gebruik een theezakje van “Clipper, a bag of our ginger & turmeric organic infusion”, en wat vind ik bij de ingrediënten: “gemberwortel (65%), kurkuma (12%), citroengras, kaneel, natuurlijk gemberaroma (2%), zwarte peper”

Wortel van gember? Echt waar? Dus, alles wat in de grond zit, is “wortel”?

Over “palmtakken” lees ik het volgende:

“De palmtak, afkomstig van de grote palmenfamilie, is sinds de oudheid een symbool van overwinning. Het werd uitgereikt aan winnaars van de Olympische Spelen en megedragen in triomftochten. De Griekse godin Nikè en haar Romeinse evenknie

Victoria hadden palmtakken als attribuut. De vroege Kerk nam het over als een symbool van martelaarschap en overwinning op de dood. Het Evangelie volgens Johannes beschrijft hoe Jezus door de menigte met palmtakken werd begroet tijdens zijn Intocht in Jeruzalem. In de Europese kunst is het ook een attribuut van de Faam, de Kuisheid en Azië.”

Bron = Wikipedia

“Een echte palmtak is afkomstig van de olijfboom of de palmboom. Palmen zijn het symbool voor de koning en olijftakken zijn het symbool voor de vrede, die door de koning wordt gebracht.”

Bron = www.pastoralezorg.be

“Het duurt nog wel even eer het Palmzondag is – 24 maart – maar we moeten tijdig op zoek gaan naar palmtakken.

Enkele trouwe ‘leveranciers’ van palmtakken zijn ons helaas de laatste jaren ontvallen. Bovendien dragen we nog altijd de gevolgen van de buxusmot die enkele jaren geleden het palmenbestand zwaar hebben toeketeld.”

Bron = <https://dekenaattongeren.be>

“Palmtakken” worden dus geoogst van palmen, of olijfbomen, of buxusplanten!

Daarenboven zijn deze “palmtakken” absoluut geen takken van palmbomen, maar eenvoudigweg de bladeren van palmen...

Olijfboom wordt vingersboom

“In de lente van 2024 werd in de grote inkomhal van Den Bussel een boom geplaatst. Dat was de *bucida buceras* (sic), een tropische zwarte olijfboom die volgens de gemeente bekend stond als een uitstekende binnenboom. De boom moest niet alleen opvallen, maar moest ook het geluid dempen.

Maar al snel had de boom het moeilijk om te overleven in Den Bussel. De boom verloor zijn bladeren en dat werd week na week erger. Ondanks een tweewekelijks onderhoud door een gespecialiseerde firma werd afgelopen zomer de hoop opgegeven dat de boom nog zou herstellen.

Er kwam kritiek van de oppositie over het snel afsterven van de boom. Het ging vooral om de hoge kostprijs van de plant. De boom en boombak kostte het gemeentebestuur 4.800 euro.

Vandaag werd de boom vervangen door de *schefflera amate*, beter bekend als de vingersboom. "De nieuwe boom kan beter tegen de specifieke omgevingsfactoren van het cultuurhuis", zegt centrumverantwoordelijke Thomas Heremans. "De nieuwe boom is gratis geplaatst. Nieuw zou hij ongeveer € 3.000 kosten", zegt Heremans. "Maar de vervanging was opgenomen in het onderhoudscontract."

Bron = VRT, Lennart Segers - Gepubliceerd:do 23 okt. 21u01

Hier kwam wel enig onderzoekwerk aan te pas, want wat is "*bucida buceras*"? Let op het ontbreken van een hoofdletter bij de genusnaam, en die eerste letter staat ook niet cursief... En wat is dan "*schefflera amate*"? Van de genusnaam ontbreekt ook hier de hoofdletter!

Die "zwarte olijfboom" ofwel *Bucida buceras* staat eigenlijk voor *Terminalia buceras*, een boom die op tal van websites te koop wordt aangeboden (duur!) onder de cultivarnaam 'Shady Lady', omdat ze als schaduwboom groeit, in Centraal-Amerika en noordelijk Zuid-Amerika. "Zwarte olijfboom" is wel een gekke naam, alsof "onze eigen" olijfboom geen zwarte vruchten zou dragen...

En dan die "vingersboom" of "*schefflera amate*", waarvan de naam onvindbaar is op de websites van POWO of IPNI of Catalogue of Life...

Maar even doorbijten en daar komt het antwoord! Het gaat om *Schefflera actinophylla* 'Amate', nu correcter gekend als *Heptapleurum actinophyllum* 'Amate', genoemd naar Archie (Atsuchi) Amate (1926-2011), een kweker uit Californië, die deze afwijkende vorm had opgemerkt en gepropageerd. Hij was de oprichter van Superior Plantscapes, een firma die planten in interieurs wil brengen.

Zo, dat was het dan, en deze onzorgvuldigheden vind ik bijzonder storend. Het duidt op het geringe belang dat men hecht aan planten, die toch maar zorgen voor decor: dit is een welbekende ziekte, plantblindheid!

Hartelijke groeten van uw redacteur,
Paul Goetghebeur

A wildlife guide to Georgia

Brecht De Meulenaer, bioloog, afgestudeerd aan de UGent in 2006, begeleidt natuurreizen en tochten in het Arctisch gebied. Na zijn studies en een korte periode aan de Universiteit verbleef hij enige tijd in Georgië. Onlangs publiceerde hij: *A wildlife guide to Georgia*, Pelagic, 2024, 128 pp., ill.

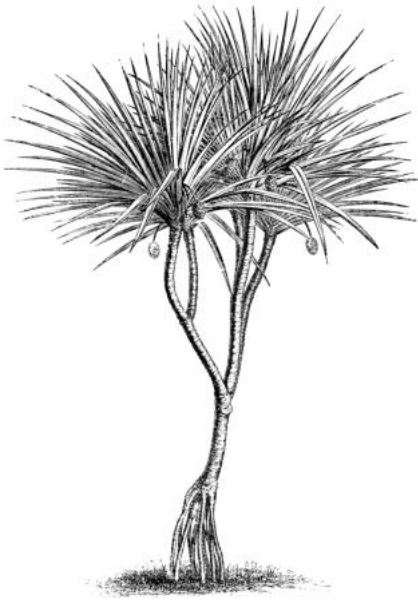
Een kort overzicht van de inhoud van deze publicatie. In een inleiding geeft de auteur suggesties voor de bezoeker van dit land. Daarna geeft hij een overzicht van de fauna en de flora. Vogels, zoogdieren, reptielen en amfibieën, libellen, vlinders en planten passeren de revue. Een vijftal streken worden in detail besproken. Eerst de hoofdstad Tbilisi en omgeving, dan de hoge Caucasus in het noorden, en verder het oosten, het zuiden en het westen. Een gids om roofvogels te identificeren en een index van soorten vervolledigen dit werk.

Georgië ligt ten oosten van de Zwarte Zee. Het is ongeveer twee keer zo groot als België. Het heeft een grote verscheidenheid aan biotopen. Naast het hooggebergte vindt de bezoeker plateaus, grote meren, vlaktes en steppengebieden. Voor de vogelaar heeft de “flessenhals” van Batumi in het westen een bijzondere aantrekkingskracht. Meer dan een miljoen roofvogels migreren elke herfst door deze corridor tussen twee bergketens.

Het boek is overvloedig geïllustreerd met foto's van de besproken soorten. Vele kaartjes laten de reiziger toe de regio's te situeren.

Adres van de auteur: brechtdemeulenaer@gmail.com

Leo Audenaert

Van Réunion
naar
de Tropische serre:

onze Schroefpalm

Wie de Victoriakas bezoekt, zal het wellicht al hebben opgemerkt: de grote *Pandanus* (schroefpalm) die jarenlang op de hoek van de vijver stond, is niet langer op zijn vertrouwde plek te vinden. Deze schroefpalm vond in 1999 als zaad zijn weg naar onze tuin, verzameld op Réunion door prof. em. Viane, onder de naam *Pandanus montanus*. Begin jaren 2000 kreeg dit lid van de familie Pandanaceae zijn vaste standplaats aan de Victoriavijver, waar hij sindsdien uitgroeide tot een opvallende en door onze gidsen veelgebruikte (steltwortels! spirotristichie!) verschijning in de serre.

Introductie tot de Pandanaceae en het genus Pandanus

Binnen de schroefpalmenfamilie (Pandanaceae) zitten 4 of 5 geslachten, afhankelijk van de taxonomische behandeling (*Freycinetia*, *Pandanus*, *Sararanga*, *Benstonea* en *Martellidendron*, deze laatste wordt soms

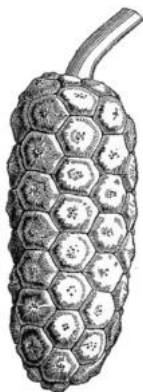
onder *Pandanus* behandeld). Tot deze familie behoren tweehuizige, palm-achtige bomen, struiken en klimmers. Veel soorten, vooral binnen het geslacht *Pandanus*, ontwikkelen opvallende steltwortels (adventiefwortels) die de stam ondersteunen. Hoewel deze planten vaak tot de 'houtachtigen' worden gerekend, vertonen ze geen secundaire diktegroei en vormen ze dus geen hout in de strikte botanische zin. Bladeren bij Pandanaceae staan spiraalvormig ingeplant, meestal in 3 rijen (spirotristisch) en in 4 rijen bij het genus *Sararanga*. Bij volwassen planten zijn ze in de lengte vaak gevouwen en hebben ze in dwarsdoorsnede een karakteristieke M-vorm. Bij de meeste soorten zijn zowel de bladranden als de middennerf onderaan bezet met stekels.

Het genus *Pandanus* omvat 563 aanvaarde soorten volgens POWO en is verspreid over de (sub)tropische oude wereld en het Pacifische gebied. Sommige bronnen zijn conservatiever en spreken over ongeveer 450 aanvaarde soorten. De waarheid zal wel ergens in het midden liggen. Belangrijker voor ons verhaal is de terminale bloei bij *Pandanus*. Vrouwelijke en mannelijke bloemgestellen ontwikkelen zich op het uiteinde van de groeias (terminaal), vaak met grote, gekleurde of witte omwindselbladeren. Groei wordt dan verdergezet vanuit laterale okselknoppen, net onder het bloemgestel. We spreken van sympodiale groei, een zijas neemt de groei over. Elke vertakking in de kroon correspondeert in principe met een eerdere bloei. Dit is het model van Stone in de plant architectuur. Dit gaat op voor de meeste soorten; er bestaan echter enkele kustsoorten waar laterale scheuten kunnen ontstaan zonder bloei.

Nog even terug naar de diktegroei: Bij Pandanaceae kunnen de stammen extreem hard en houtachtig worden door primaire verdikking en de opeenstapeling van vezelige weefsels. Dit gelignificeerde weefsel wordt daarom vaak omschreven als

‘arborescent monocot tissue’ in plaats van echt hout. Het bestaat uit dicht opeengepakte vaatbundels, ingebed in een vezelig, parenchymatisch grondweefsel. Het resultaat is een stevige, bijna houtachtige stam, maar zonder het secundaire xyleem dat echte houtvorming kenmerkt. Desondanks worden *Pandanus*-stammen in tropische regio’s wel degelijk gebruikt voor bouw, meubels en ambacht, vergelijkbaar met echt hout.

Pandanus montanus is een endem van Réunion en staat daar bekend als de ‘vacoa des montagnes’. Hij groeit in de vochtige montane bossen, waar hij mee het karakteristieke landschap vormgeeft. Hij wordt omschreven als een struik of sterk vertakte kleine boom met lange, slanke takken, die gemiddeld 3 tot 5 meter hoog wordt, maar uitzonderlijk tot 10 m hoog kan worden, afhankelijk van de omstandigheden.

P. utilis. Fruiting spike (one-sixth natural size).

Aangezien onze schroefpalm niet goed beantwoordt aan deze beschrijving, is er een andere soort in ons vizier gekomen, met name *Pandanus utilis*, een endem van de Mascarenen, een eilandengroep waartoe ook Réunion behoort. Deze soort groeit uit tot een rechte pyramidale boom, en werd (wordt nog?) daar veel aangeplant omdat hij (de bladeren!) zeer goed bruikbaar is als leverancier van verpakkingsmateriaal.

Het duidelijkste verschil wordt gevormd door de vrouwelijke bloei en vruchtzetting, eerder langwerpig bij *Pandanus montanus*, en de aparte vruchten met een duidelijke areole, maar dik en bolrond bij *Pandanus utilis*, en de aparte vruchten zonder areole, gespleten aan de top. Laten we hopen dat onze plant een vrouwelijk exemplaar is, en dat hij/zij binnenkort wil gaan bloeien...

Terug naar onze schroefpalm

De laatste jaren werd het duidelijk dat onze schroefpalm te groot aan het worden was voor de 9 meter hoge Victoriakas. In het wild blijven deze bomen vaak wat lager; ze vertakken (vals-)dichotoom en vormen een brede kroon. Zoals hierboven beschreven is het vertakken gelinkt aan de bloei. In onze kunstmatige omstandigheden (lange zomerdagen!) heeft deze schroefpalm echter nog nooit gebloeid, en hij is dus maar mooi recht omhoog blijven doorgroeien, tot tegen het glas. Dit fenomeen zien we bijvoorbeeld ook terugkomen bij de *Dracaena draco* in de subtropische serre. Deze boom deed er ook vele jaren over om een eerste maal te bloeien, waardoor hij ook pas hoog zijn eerste vertakkingen vertoont. De laatste jaren komt deze vaker tot bloei, misschien wel omdat hij nu meer licht vangt?

Het afgelopen jaar passeerden verschillende ideeën de revue. (1) We zouden een kroonstek kunnen proberen maken? Hierbij zouden we dan de stam onder de kroon afzagen en de volledige kroon stekken in de hoop dat nieuwe adventiefwortels zouden vormen. (2) Marcoteren van de stam. Bij jongere takken van loofbomen wordt vaak een ringvormige insnede gemaakt, deze wordt dan ingepakt met spaghnum of een ander substraat en togedekt met folie. Vaak ontwikkelen zich dan wortels in de beschadigde zone en kan de nieuw gewortelde ‘stek’ van de moederplant verwijderd worden. Er is echter geen info te vinden of deze methode ook zou werken op een stam van een *Pandanus*, die veel dikker én monocotyl is. Beide opties bieden weinig kans op slagen en gezien zijn wilde origine en het belang voor onze collectie leek verwijderen ook geen goede keuze.

Toen ontstond het idee om de schroefpalm te verplanten. Onze tropische serre heeft een hoogte van 14 m, tegenover de 9 m in de Victoriakas geeft dit toch weer wat meer ruimte om verder te groeien

(en te bloeien?). We besloten voor deze optie te kiezen en het reinigen van de Victoriavijver was de ideale gelegenheid om dit meteen aan te pakken.

De schroefpalm gaat op stap

Verplanten dan maar! Wetende dat deze boom, met kluit, naar schatting zo'n 500 kg weegt, was dat geen alledaags werkje. Eerst werd de boom losgegraven met het idee zoveel mogelijk van de kluit te bewaren. Aangezien deze in de moeraszone van de Victoriavijver stond, was zijn wortelruimte sowieso al beperkt. Na heel wat getrek, geduw en gebalanceer kwam de schroefpalm los te zitten. De

kniklader kwam eraan te pas om de kluit te heffen en te vervoeren, personeel, stagiairs en vrijwilligers hielpen mee om de kroon naar beneden te houden, want het zwaartepunt van de boom zat duidelijk in de kluit waardoor hij steeds de neiging had weer rechtop te gaan staan. Hij moest echter door de deuren van de serre passen en dus horizontaal vervoerd worden.

Zo gingen we op wandel met onze *Pandanus* doorheen de Plantentuin tot we bij de grote poort van de tropische serre kwamen. Met heel wat voorzichtig gemanoevreer om geen schade aan andere planten te berokkenen kwamen we uiteindelijk bij zijn nieuwe standplaats terecht, vooraan rechts op de plaats waar een dode *Alsophila* boomvaren stond. Het planten ging vlot, door het gewicht van de kluit ging de boom vanzelf rechtop staat in zijn plantput en het was een kwestie van grond aanvullen en goed wateren.

Een verplanting om nooit te vergeten

Het was een fantastische teamactiviteit. Het team van de Plantentuin, aangevuld met stagiairs en vrijwilligers, leverde schitterend werk af. We zijn een klein team, we hebben een kleine tuin, maar we zijn in staat tot grote dingen.

Kom onze *Pandanus* dus voortaan bewonderen in de Tropische serre. Zowel vanop het bordes als vanop het pad is hij prachtig te bewonderen. Of de verplanting daadwerkelijk geslaagd is, zullen we pas binnen afzienbare tijd weten. We hebben gedaan wat we konden voor deze boom, laten we hopen dat hij dankbaar is met zijn nieuwe standplaats.

Kenneth Bauters

PLANTENJAGERS

*Pionier en specialist op vlak
van de flora van Frans-Guyana*

*Heftig tegenstander van
slavernij*

*Fervent voorstander van het
behoud van de inheemse
plantennamen als basis voor de
wetenschappelijke namen*

Jean Baptiste Christophe Fusée-Aublet

(1723 – 1778)

Werd gedoopt op 4 november 1723 in Salon-de-Provence: Jean Baptiste Christophe Fusée Aublet. Zo staat zijn naam geschreven op zijn doopakte, waarbij het voor de hand ligt dat Fusée Aublet de familienaam is, mee bevestigd door diezelfde familienaam van naaste familieleden. In literatuur over Fusée Aublet zie je echter ook enkel Aublet gebruikt, in de meer recente literatuur weliswaar meestal Fusée-Aublet, mét een extra koppelteken dus geschreven. Als auteur van zijn eigen werk over de flora van Frans-Guyana staat hij vermeld met M. Fusée Aublet. In erin opgenomen brieven schreef men wel Aublet tout court. Enigszins verrassend is dat de geaccepteerde standaardafkorting, voor het citeren van de door hem gemaakte geldige publicaties van een taxon, enkel 'Aubl.' is. Een beetje

verwarrend dus. Over het plaatsen van een koppelteken tussen Fusée en Aublet valt te discussiëren, de man is geboren voor de Code Napoleon, in dit artikel is gekozen voor de meest gangbare huidige schrijfwijze omwille van de duidelijkheid.

Zoals menig plantenjager die de revue passeerde zat de interesse voor natuurhistorie, in het bijzonder voor planten, er van jongs af aan in. Naar zijn eigen schrijven was zijn honger om planten in te zamelen niet te stillen. Hij verliet meerdere malen – stiekem zo lijkt het – aanvankelijk zijn familie, later het college, om te gaan herboriseren. Zonder medeweten van zijn familie, uit angst voor een ‘nee’, voer hij vanuit Toulon mee met een eskader naar Spanje, waar hij in Granada een apothekersopleiding volgde bij apotheker Don Antonio Sanchez Lopez. Na een jaar werd hij ontdekt en teruggeroepen naar huis. Hij was er voor korte duur en vertrok naar Montpellier voor een meer methodische plantenstudie en om lessen scheikunde te volgen. Na voltooiing volgde een korte halte in Lyon waar hij zich engageerde voor dienst in de legerhospitalen onder het bevel van de infante Don Philippe (1720 – 1765). Hij deed twee campagnes, maar wegens te tumultueus en nauwelijks vrije tijd, gaf hij er de brui aan. Vervolgens ging het naar Parijs voor verdere studie van scheikunde en botanie. Na afronding ervan schuimde hij de hele omgeving van Parijs af als natuuronderzoeker. Bernard de Jussieu (1699 – 1777), een gerenommeerde naturalist, was zijn belangrijkste mentor. We zijn intussen 1745, en van dan tot 1752 hield hij zich bezig met chemie, farmacie, botanie, zoölogie en mineralogie, en maakte hij kennis met meerdere vooraanstaande personen in wetenschappen en kunst.

Reeds in 1751 werd hij benaderd door Nicolas-René Berryer (1703 – 1762), Minister van Marine onder Lodewijk XV, om toe te

trede tot de Compagnie des Indes. Hij kreeg als opdracht om op Isle-de-France (naam van het eiland Mauritius van 1715 tot 1810, toen het een Franse kolonie was), ten behoeve van de kolonie, een laboratorium op te richten voor de productie van medicijnen en een botanische tuin aan te leggen met nutspplanten. Zijn kwalificatie was die van *Botaniste & premier Apothicaire-compositeur de la Compagnie des Indes à l'Isle-de-France*. Een kolfje naar zijn hand, zo vond hij, en enthousiast scheepte hij in december 1752 in. Hij verbleef er tot 1761, waarbij hij er naast zijn opdracht ook planten, mineralen en dieren inzamelde en naar Frankrijk stuurde.

Nauwelijks terug in Frankrijk, in 1761, aanvaardde Fusée-Aublet, op uitnodiging van de Franse koning, de functie van *Apothicaire-Botaniste du Roi* in Frans-Guyana, op dat ogenblik een Franse kolonie, nu een Frans overzees departement. Hij voer uit in mei 1762 in Bordeaux en ging in juli datzelfde jaar voor anker in Île de Cayenne. Zijn taak omvatte het intensifiëren van onderzoek naar nuttige planten, het uitvoeren van geologische prospecties, en verder gewoon: “... *tout voir & tout examiner ce qui peut être relatif à [ses] connoissances, sur les productions de cette nouvelle terre ; en dresser de bons mémoires, & rendre compte de tout ce qu'on peut faire pour un pays qui méritoit plus d'attention qu'on n'en a encore eu jusqu'à présent*“. De uitzending van Fusée-Aublet naar Frans-Guyana had met andere woorden een bredere invulling dan die van louter apothicaire-botaniste en moet gezien worden in de complexe historische context van de stichting en/of behoud van Franse koloniën. Uitgerekend net in 1761 had het Franse Koninkrijk zijn Indische gebieden verloren.

Tijdens zijn verblijf in Frans-Guyana wijdde Fusée-Aublet al zijn vrije tijd aan het observeren en verzamelen van planten. Na een tweetal jaren begon zijn gezondheid achteruit te gaan. In 1764, op

uitnodiging van de Franse generaal en admiraal Jean Baptiste Charles Henri Hector, comte d'Estaing (1729 – 1794), voer Fusée-Aublet nog naar Saint-Domingue (naam van de voormalige Franse kolonie, nu Haïti). Daar hield hij toezicht op de bouw van een aantal gebouwen. Zijn slechte gezondheid bleef aanslepen en dwong hem in 1765 terug te keren naar Parijs. Hij bleef gezondheidsproblemen houden tot zijn overlijden in 1778.

Zijn aanpak in de Franse koloniën

Zijn ondernemingen in de Franse koloniën leverden Fusée-Aublet het aanzien van een goede bestuurder. Hij genoot waarschijnlijk de steun van kolonisten en landeigenaren, die zijn enthousiasme, ondernemingszin, onvermoeibaarheid en wetenschappelijke kwaliteiten prezen. Daarentegen werd hij niet steeds als gemakkelijk in de omgang beschreven, wat moeilijk objectief te beoordelen is op basis van 'les petites histoires' en, zoals verder aangehaald, maakte hij zich bijvoorbeeld al helemaal niet geliefd met zijn anti-slavernij standpunt.

Botaniste & premier Apothicaire-compositeur de la Compagnie des Indes à l'Isle-de-France

Voor medicinale planten die uit Europa zouden moeten worden aangeleverd zocht hij lokale vervangers. Deze planten zond hij eveneens naar collega's in Isle Bourbon (toen een Franse kolonie, nu Réunion, een Frans overzees departement) en Pondicherry (nu Puducherry, een unieterritorium van India, toen een Franse koloniale bezitting, deel van Frans-Indië). Hij bedacht ook een methode om de medicijnen te controleren die aan de kapiteins van de compagnie werden geleverd. Die stonden er immers om bekend overtollige medicijnen door te verkopen voor eigen gewin. Voedselplanten

verdeelde hij ook onder de eilandbewoners in ruil voor een deel van hún opbrengst.

Tijdens dit verblijf ontwikkelde hij een uitgesproken afkeer van en verzet tegen slavernij. Voor iemand in zijn positie was dit ongebruikelijk en het leverde hem de wrok op van de lokale kolonisten die klaagden over zijn ‘corrupte’ karakter. Als Fusée-Aublet in 1762 terugkeerde naar Parijs, had hij al zijn slaven vrijgelaten. Zelf zal hij een vrijgekochte slaaf, Armelle Coman, huwen met wie hij drie kinderen had, waarvan de zoon Charles de volwassen leeftijd bereikte en hem ook zal overleven.

In zijn publicatie *Histoire des plantes de la Guiane Française* (1775) neemt Fusée-Aublet een gans essay op over slavernij: *Observations sur les Nègres Esclaves*. In gedachtengoed sloot hij hiermee aan bij de toenmalige actuele intellectuele stromingen en publicaties die kritisch stonden tegenover slavernij. Het essay is zowel een vernietigende kritiek op het Franse rijk als een levendige, quasi-etnografische verdediging van het morele karakter en de cultuur van de Afrikanen.

Apothicaire-Botaniste du Roi in Frans-Guyana

De economische situatie van de kolonie in de jaren 1760 was precair: de plantages waren weinig ontwikkeld en de koloniale producten zoals katoen, suiker, koffie en cacao leverden weinig op. Om die situatie te verhelpen werd gekozen om Fusée-Aublet, vanwege zijn botanische kennis, in 1762 naar Frans-Guyana te sturen.

Twee jaar lang stortte Fusée-Aublet zich op zijn werk en doorkruiste hij Frans-Guyana. Zijn eerste confrontatie was met de jezuïeten, die probeerden zijn pogingen om het binnenland binnen te dringen te blokkeren door te weigeren hem indianengidsen te

leveren. Fusée-Aublet van zijn kant veroordeelde de jezuiten voor het tot slaaf maken en het uitbuiten van de indianen.

Het koloniale ideaal dat het Franse Koninkrijk voor Frans-Guyana voor ogen had, met name de weinig verkende gebieden te ontwikkelen en de hulpbronnen ervan te exploiteren om er een winstgevende kolonie van te maken, botste op het reeds bestaande systeem van de jezuitenmissies. Zij hadden een ander ideaal voor ogen, een maatschappelijk ideaal, ‘hulp aan de naaste’, gerealiseerd door de evangelisatie van de indiaanse volkeren. Maar het contrast tussen de jezuiten, de grootste grondbezitters van de kolonie, en de armoede van de inwoners was schrijnend.

Fusée-Aublet maakte een gedetailleerd verslag van de bezittingen en de houding van de jezuiten in de kolonie. Het werd een ongunstig rapport, mogelijk mee gevoed door zijn conflict met de jezuiten. Volgens onderzoekers van dit schrijven maakte Fusée-Aublet tegelijkertijd een verslag dat de administratieve autoriteiten in Frankrijk, die unaniem vijandig stonden tegenover de ‘Sociëteit van Jezus’, alleen maar kon bevallen. Met zijn verslag wordt gestipuleerd dat Fusée-Aublet in Frans-Guyana een proces voer tegen de jezuiten dat parallel liep met een proces dat in Frankrijk werd gevoerd, en wat in 1762 uitmondde in de verbanning van de jezuiten uit Frans-Guyana door het Parijse Parlement.

Interessant is nog een opmerking in de geraadpleegde literatuur over de betekenis van de term ‘explorateur’ in het Franse naslagwerk *Dictionnaire de Trévoux* van 1771. *Dictionnaire de Trévoux* verscheen in verschillende edities, van steeds grotere omvang, van 1704 tot 1771. Gaandeweg is er een semantische verschuiving te zien van een militaire betekenis naar een wetenschappelijke betekenis: van

spion naar ontdekkingsreiziger, dat nobeler en meer vooraanstaande functies lijkt te impliceren.

Zoals reeds vermeld, al zijn vrije tijd gebruikte Fusée-Aublet om planten in te zamelen. In zijn publicatie *Histoire des plantes de la Guiane Française* noemt Fusée-Aublet zichzelf een botaniste voyageur, in tegenstelling tot de botanistes du cabinet, die veilig in Europa bleven aan universiteiten of in prachtige tuinen.

Over de vele kwellingen die hij als botaniste voyageur moest ondergaan tijdens zijn zoektochten naar planten in het bijna ondoordringbare tropisch regenwoud van Frans-Guyana, en dat gewoon om een paar nieuwe planten in te zamelen, schrijft Fusée-Aublet (vrij vertaald): *“doornige struiken, warrige vlijmscherpe planten, giftige slangen, diepe waterpoelen waar je kan invallen, aanvallen door woeste dieren, het steeds aanwezige gevaar dat slaven en indianen – die je als gidsen en dragers moet meenemen, wiens respect en liefde je moet winnen en wiens plannen je moet raden – je zouden achterlaten in de jungle of doden – want ze hebben zich vaak te beklagen over de Europeanen –, een veelheid aan ongemakken zoals steken van teken, muggen en van insecten, waarvan sommige ellendige zweren veroorzaken, en tot overmaat van ramp de constante verstikkende hitte en de stortregens. En dat je onder dergelijke omstandigheden genoodzaakt bent om een beschrijving te maken van de delen van de plant die niet vervoerd kunnen worden of die tijdens het transport zullen veranderen, over de hoogte waar ze voorkomen en over de bodem.”*

Terug in Parijs

Eens terug in Parijs bleek helaas dat een deel van zijn memoires, nota's en zendingen uit Isle-de-France waren verloren gegaan of bevuild. Hij besloot zich in eerste instantie bezig te houden met dat wat het best was bewaard, met de meest complete beschrijvingen, de

flora van Frans-Guyana. Met de hulp van de Bernard de Jussieu maakte hij beschrijvingen van zijn inzamelingen en ongeveer 392 afbeeldingen.

In 1775 publiceerde hij zijn ***Histoire des plantes de la Guiane Française*** : *rangées suivant la méthode sexuelle, avec plusieurs mémoires sur différens objects intéressans, relatifs à la culture & au commerce de la Guiane Française, & une notice des plantes de l'Isle-de-France.*

Het werk bestaat uit 4 delen: 2 lijvige delen met de beschrijvingen en 2 met de gebundelde afbeeldingen. Fusée-Aublet beschrijft in totaal 576 geslachten en 1241 soorten neotropische planten, waarvan 208 geslachten en ruim 400 soorten nieuw waren voor de wetenschap. Hij past de binomiale nomenclatuur toe, zoals in de toen recente publicatie *Species Plantarum* (1753) van Linnæus, waarin deze voor het eerst bewust en consequent is doorgevoerd, en achteraf als beginpunt is aangeduid van de botanische nomenclatuur. Voor de indeling volgt hij de artificiële seksuele classificatie van Linnæus, die trouwens net in Frankrijk vrij vlug zal verworpen worden. Zijn publicatie was een zeer innovatieve bijdrage aan plantenkennis van de neotropen, een onmisbaar document voor elk onderzoek naar de flora van Frans-Guyana tot het begin van de 20ste eeuw. Fusée-Aublet was niet de eerste botanicus in Frans-Guyana, maar wel de eerste die een geïllustreerde flora publiceerde. Het belang van het werk *Histoire des plantes de la Guiane Française* is zo groot dat iedereen die onderzoek doet naar de flora van Zuid-Amerika dit werk niet kan negeren.

Behoud van de inheemse plantennamen als basis voor de wetenschappelijke namen

Voor de nieuwe wetenschappelijke genusnamen baseerde Fusée-Aublet zich op de lokale plantennamen. Hij werd daarvoor

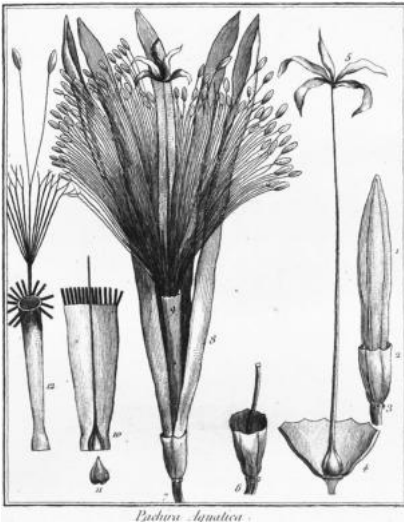

bekritiseerd. Tijdgenoten zoals Giovanni Antonio Scopoli (1723 – 1788) en Johann Christian Daniel von Schreber (1739 – 1810) vonden die namen vulgair en barbaars en stelden voor de meeste geslachtsnamen vervangingen voor. In zijn *Genera Plantarum* (1789) daarentegen zal Antoine Laurent de Jussieu (1748 – 1836), neef van Bernard de Jussieu, bijna alle namen van de 208 nieuwe geslachten behouden, en stelde

slechts voor 8 een zeer gelijkende vervanging voor, en voor enkele een schrijfvariant.

Huidige taxonomische inzichten kunnen ertoe hebben geleid dat een toenmalige naam is verworpen, maar grotendeels zijn alle genusnamen, door Fusée-Aublet gegeven, de dag van vandaag nog in

gebruik. Voor Europeanen zijn het ongewoon klinkende namen, soms al eens een tongbreker. 89 van die genera zijn een type genus, waarop derhalve de naam van de betreffende familie is gebaseerd. Meer gekende geslachtsnamen door Fusée-Aublet beschreven zijn bijvoorbeeld: *Hevea* (bekend van de pararubberboom, *Hevea brasiliensis*), *Tibouchina* (bekend van de sierplant *Tibouchina urvilleana*) en *Pachira* (bekend van de sierplant *Pachira aquatica* – deze soort werd ook door Fusée-Aublet beschreven – die

als kamerplant wordt aangeboden, vaak als een bonsai, of met de stammen van meerdere planten in elkaar gevlochten).

Grondlegger van de etnobotanie

Vermeldenswaard is ongetwijfeld nog dat Fusée-Aublet bij de beschrijvingen van de planten ook talrijke lokale toepassingen geeft, opgetekend in samenwerking met de lokale bevolking. Dat maakt van hem een van de eerste botanici die etnobotanie in de neotropen bestudeerde, volgens sommigen is hij de grondlegger ervan.

Herbarium

Na zijn overlijden raakte zijn herbarium van Isle-de-France en Frans-Guyana verspreid, maar er zijn weinig aanwijzingen over de oorzaken ervan. Toen Fusée-Aublet in 1778 in Parijs overleed, liet hij een deel na aan Jean-Jacques Rousseau (1712 – 1778) die Fusée-Aublet met slechts twee maanden overleefde. Deze collectie veranderde meermaals van eigenaar, en werd uiteindelijk in 1953 verworven door het Muséum national d'Histoire naturelle in Parijs. Ongeveer dertig exemplaren zijn opgenomen in het herbarium van Antoine Laurent de Jussieu, wellicht bij leven afgestaan. Een tweede belangrijk deel van het herbarium werd aangekocht door Joseph Banks (1743 – 1820) en is nu gearchiveerd in het British Museum of Natural History in Londen. Het bevat ook de planten van Isle-de-France. Duplikaten bevinden zich in het Smithsonian Institution in Washington. Ten slotte bevinden zich enkele exemplaren in het herbarium van Genève en in het herbarium van Montpellier.

De genera *Aubletella*, *Aubletia*, *Aubletiana* en de eptitheta, *aubletiana/um/us* en *aubletii* refereren alle aan Jean Baptiste Christophe Fusée-Aublet.

Connectie plantentuin

Pachira aquatica

Victoriakas

De naam is gepubliceerd in zijn *Histoire des plantes de la Guiane Française: Pachira aquatica* Aubl., Hist. Pl. Guiane 2: 726 (-729; tt. 291-292) (1775).

In het wild is het een groenblijvende boom, tot 18 m hoog, die groeit in zoetwatermoerassen, estuaria en rivieroevers in tropische regenwouden van Mexico tot het noorden van Zuid-Amerika.

Bibliografie

1. Broussaud-Le Strat Florence, *Jean-Baptiste Fusée-Aublet : un botaniste du XVIIIe en Guyane*, Le Journal de botanique, n°65, 2014, p. 54-77 URL: <https://doi.org/10.3406/jobot.2014.1286>
2. Fusée Aublet, *Histoire des plantes de la Guiane Française, rangées suivant la méthode sexuelle, avec plusieurs mémoires sur différens objets intéressans, relatifs à la culture & au commerce de la Guiane Française, & une notice des plantes de l'Isle-de-France*, Paris, Pierre-François Didot, 1775, 4 volumes
3. https://dbpedia.org/page/Jean_Baptiste_Christophore_Fusée_Aublet
4. https://en.wikipedia.org/wiki/Dictionnaire_de_Trévoux
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Pachira_aquatica
6. https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Fichier:Nicolas_Rene_Berryer_ministre_de_la_marine.jpg
7. https://fr.wikipedia.org/wiki/Territoire_de_Pondichéry

8. [https://gw.geneanet.org/jp95?
n=conan&oc=&p=armelle&type=fiche](https://gw.geneanet.org/jp95?n=conan&oc=&p=armelle&type=fiche)
9. <https://journals.openedition.org/nuevomundo/90249>
10. <https://repository.naturalis.nl/pub/534955>
11. [https://www.archives13.fr/ark:/40700/
vtad5b6bc287cdd2a6c/daogrp/0/7?
id=https%3A%2F%2Fwww.archives13.fr%2Fark%3A%2F4
0700%2Fvtad5b6bc287cdd2a6c%2Fcanvas%2F0%2F7&vx
=1960.14&vy=-1336.38&vr=0&vz=5.84446](https://www.archives13.fr/ark:/40700/vtad5b6bc287cdd2a6c/daogrp/0/7?id=https%3A%2F%2Fwww.archives13.fr%2Fark%3A%2F40700%2Fvtad5b6bc287cdd2a6c%2Fcanvas%2F0%2F7&vx=1960.14&vy=-1336.38&vr=0&vz=5.84446)
12. [https://www.geneanet.org/archives/actes/actesenligne/
1404064](https://www.geneanet.org/archives/actes/actesenligne/1404064)
13. [https://www.geneastar.org/celebrite/fusecaubletj/jean-
baptiste-christian-fusec-aublet](https://www.geneastar.org/celebrite/fusecaubletj/jean-baptiste-christian-fusec-aublet)
14. <https://www.ipni.org>
15. [https://www.missouribotanicalgarden.org/plantfinder/
plantfinderdetails.aspx?taxonid=277941](https://www.missouribotanicalgarden.org/plantfinder/plantfinderdetails.aspx?taxonid=277941)
16. [https://www.nybg.org/botany/mori/lecythidaceae/
publications/AUBLET/Aublet_main.htm](https://www.nybg.org/botany/mori/lecythidaceae/publications/AUBLET/Aublet_main.htm)
17. [https://www.researchgate.net/publication/
277932161_Buttons_and_Blood_or_How_to_Write_an_Ant
i-Slavery_Treatise_in_1770s_Paris](https://www.researchgate.net/publication/277932161_Buttons_and_Blood_or_How_to_Write_an_Anti-Slavery_Treatise_in_1770s_Paris)
18. [https://www.tandfonline.com/doi/pdf/
10.1080/01916599.2014.983440](https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01916599.2014.983440)
19. Léandri J., *Un pharmacien provençal découvre une partie de la flore du Nouveau Monde* : J. B. C. FUSÉE AUBLET et l' « Histoire des plantes de la Guyane française » *Adansonia* 1968, sér. 2, 8 (2), p. 137-146
20. Londa Schiebinger, *Plants and Empire, Colonial Bioprospecting in the Atlantic World*, Harvard University Press, 09/15/2007
21. Thibaud Martinetti et Guilhem Mansion, *Un Argonaute aux prises avec un apothicaire : Rhétorique et botanique dans la polémique*

des muscadiers à l'île de France (1753-1757), Revue d'histoire des sciences, 2023/1 Tome 76, p.41-83 URL: <https://doi.org/10.3917/rhs.761.0041>

22. Thibaud Martinetti, « *L'Autre Jésuite : civilisation, exploration et espionnage dans le récit de voyage de Fusée-Aublet en Guyane (1762-1764)* », Nuevo Mundo Mundos Nuevos [En ligne], Débats, mis en ligne le 15 décembre 2022. URL : <http://journals.openedition.org/nuevomundo/90213>

Hilde Van Crombrugge

De kaasjeskruidfamilie

Ik was dit voorjaar te gast op een tuinfeest en toen ik de tuin betrad, had ik even alleen maar oog voor de exuberante roze bloemenweelde van een paar uitbundig bloeiende struiken. Wat een pracht! Maar welke planten waren het? Ik herkende de familie, dat was al een eerste stap.

De kaasjeskruidfamilie (*Malvaceae*) is sinds lang een van mijn favoriete families in de groep van de tweezaadlobbige planten; Hibiscus, Kitaibela, tuinkaasjeskruid, heemst,... ik zou ze niet willen missen in mijn tuin, de geur van bloeiende lindes als ik naar Gent fiets, de indrukwekkende baobabs die ik in Madagascar mocht bewonderen en, onmisbaar in mijn leven, de cacaoboom... wat een familie!

“Malva” is afgeleid van het Griekse woord "malakos" (μαλακός), wat "zacht" of "week" betekent, verwijzend naar de medicinale, verzachtende eigenschappen van de slijmstoffen bij het kaasjeskruid. Sommige bronnen suggereren een link met het Hebreeuwse woord "malluah", dat "zout" of "zoutig" zou betekenen, mogelijk vanwege het gebruik van de plant in gerechten. Een derde mogelijke verklaring is dat malva zou afgeleid zijn van het Franse woord "mauve", dat "roze-violet" betekent, naar de kleur van de bloemen.

De Nederlandse naam is eenduidig en gebaseerd op de vorm van de vruchten van de kaasjeskruiden die lijken op kleine kaasjes.

Laat ons beginnen met het onderscheid te maken tussen de *Malvaceae* sensu lato en de *Malvaceae* sensu stricto.

In oudere systemen, zoals dat van Cronquist werd de familie *Malvaceae* in engere zin (sensu stricto) opgevat. Die familie omvatte toen alleen planten die sterk op elkaar leken qua morfologie: kruidachtige planten, struiken of kleine bomen met typische kenmerken zoals handnervige bladeren met stipulen, bloemen met een bovenstandig vruchtbeginsel en 5 (bijna) vrije kroonbladen die vaak groot, opvallend en kleurrijk zijn, een 5-tallige kelk en meestal ook een bijkelk of epicalyx van 3 of meer kleine schutblaadjes net onder de kelk. De talrijke meeldraden zijn met elkaar vergroeid tot een buis rond de stijl en de -meestal 5 of een veelvoud van 5- stijlen steken uit door het midden van deze meeldraadbuis. De bloemen zijn vaak rijk aan nectar en trekken bestuivers aan zoals bijen, vlinders en -in (sub)tropisch-Amerikaanse gebieden- kolibries.

Tot de *Malvaceae* sensu stricto behoren o.a. de genera *Malva* (kaasjeskruid), *Althaea* (heemst), *Alcea* (stokroos), *Lavatera*, *Hibiscus*, *Abelmoschus* (okra) en nog een aantal bij ons minder bekende genera. De planten uit de opgesomde genera zijn vaak bekend om hun sierwaarde en/of medicinale eigenschappen en ze lijken morfologisch sterk op elkaar.

Met de komst van APG werd de familie echter drastisch uitgebreid met de vroegere families *Tiliaceae* met *Tilia* of Linde als bekendste genus, de *Bombacaceae* met bekende vertegenwoordigers als baobab, balsa, doerian en kapok en de *Sterculiaceae* met o.a. cacao en

colanoot. Er staan nu 255 genera en 5485 soorten in 9 onderfamilies op de teller. De familie in ruime zin won daardoor ook aan economisch belang met producten zoals cacao, katoen en de kolanoot.

Stel je een wereld voor zonder chocolade! Voor velen onder ons zou dat een regelrechte ramp zijn. Carl Linnaeus gaf de cacaoboom in 1753 de wetenschappelijke naam "*Theobroma cacao*", afgeleid van de Griekse woorden "theos" (god) en "broma" (voedsel), omdat hij de cacaofoon beschouwde als een goddelijk voedsel, gebaseerd op de rijke geschiedenis en culturele betekenis ervan in de Azteekse en Maya-culturen. Het woord "cacao" heeft zijn wortels in de inheemse Meso-Amerikaanse talen. De Azteken gebruikten het woord "cacahuatl" of "xocolatl" om de drank te beschrijven die ze van de cacaofoon maakten. De Maya's gebruikten "kakaw" en andere talen hadden vergelijkbare namen. Deze namen werden door de Spaanse kolonisten overgenomen en aangepast tot "cacao".

Een cacaoboom wordt ongeveer 10 m hoog, kan meer dan 50 jaar oud worden en als hij vier tot vijf jaar oud is, bloeit hij voor het eerst maar vanaf dan wel onafgebroken. De kleine witte of licht roze bloemen zitten direct op de stam en op de dikke takken; dit verschijnsel heet cauliflorie. Ondanks de onafgebroken bloei, levert de cacaoboom maar dertig tot veertig vruchten per jaar en elke vrucht bevat veertig tot vijftig zaden "cacaobonen" van ongeveer een gram. Een cacaoboom levert per jaar dus slechts één tot twee kilogram bonen die bestaan uit maximaal uit 50% cacaoboter.

Door allerlei omstandigheden zijn de prijzen van de cacaobonen de laatste jaren helaas tot recordhoogtes gestegen zodat we steeds meer moeten betalen voor deze delicatessen.

We blijven even in de snoepbranche met een plant van bij ons: heemst (*Althaea officinalis*). Het is een meerjarige plant die tussen de 100 en 150 cm hoog kan worden en die dit jaar opvallend veel voorkwam in onze plantentuin nabij het kleine ingangspoortje. De bloemen zijn bleekroze of wit en lijken op die van kaasjeskruid, maar zijn wat kleiner. Het genus is vernoemd naar het Griekse "althos"

(ἄλθος) = genezing, geneesmiddel, wat een verwijzing is naar de medicinale eigenschappen van sommige soorten. Het zetmeel met eiwitachtige stoffen dat wordt gevonden in de wortel, werd vroeger gebruikt om marshmallows en spekken te maken. In Frankrijk heet heemst “guimauve”, een naam die we ook vandaag nog terugvinden in de snoepafdeling.

Cola acuminata en *Cola nitida* zijn de leveranciers van de kolanoot die aan de basis lag van de gekende frisdrank. De bomen groeien in het Afrikaanse tropisch regenwoud, ze beginnen noten te produceren rond de leeftijd van 12 à 15 jaar en houden dat daarna nog een tachtigtal jaren vol. In West-Afrika wordt de kolanoot al eeuwen gebruikt vanwege de oppeppende eigenschappen.

Roselle of *Hibiscus sabdariffa* is een eenjarige die van nature voorkomt in tropisch Afrika. De na de bloei opzwellende en sappige, rode bloemkelken van deze plant worden ook gebruikt om voedsel te kleuren maar wij kennen hibiscus vooral van de friszurige kruidenthee.

Gossypium is het genus van de katoenplanten en behoort tot de onderfamilie *Malvoideae* binnen de *Malvaceae*. Het telt 49 soorten, verspreid over tropische en subtropische gebieden. De planten zijn meestal struiken met handvormig gelobde bladeren en grote bloemen die vaak op *Hibiscus* lijken. Het meest opvallende kenmerk echter zijn de zaden, die omgeven zijn door lange, vezelige epidermiscellen: de katoenvezels.

Deze vezels worden na de oogst gescheiden van de zaden en vormen de basis voor katoen als textielgrondstof. De belangrijkste gecultiveerde soorten zijn *Gossypium hirsutum* (wereldwijd veruit de meest geteelde soort), *G. barbadense* (Amerikaans katoen, fijne vezel), *G. arboreum* en *G. herbaceum*.

Behalve vezels levert het zaad ook katoenolie en veevoer. Maar de teelt van katoen heeft een grote ecologische impact. Traditioneel vergt katoen zeer veel water, vaak afkomstig uit irrigatie, wat leidt tot uitputting van waterreserves. Bovendien wordt katoen wereldwijd geassocieerd met een intensief gebruik van pesticiden, die schadelijk zijn voor biodiversiteit, waterkwaliteit en de gezondheid van landbouwers. Als reactie hierop is er wel groeiende aandacht voor duurzame katoenproductie, zoals biokatoen, Fairtrade-katoen en Better Cotton Initiative-projecten, die inzetten op waterbesparing, pesticidereductie en sociale rechtvaardigheid. Katoen was één van de eerste gewassen waarbij genetische modificatie op grote schaal werd toegepast.

Ondertussen denk ik te weten welke struik mij in het voorjaar zo verblijdde: *Lavatera olbia 'Rosea'* of *Malva olbia 'Rosea'* of *Lavatera x clementii 'Rosea'*, een struik met alvast heel veel benamingen die ik opeens overal om me heen zie maar wel altijd in veel kleinere formaten. De vruchtjes liggen te drogen, hopelijk kiemen de zaden en kleurt er over een paar jaar toch ook een hoekje van mijn tuin roze. En lukt het niet? Dan weet ik nu in elk geval wel waar ik ministruikjes kan halen.

Kristel Keppens

Meerdaagse tuinreis 2026

Lorraine Frankrijk

Van donderdag 14 tot en met zondag 17 mei 2026

Met Nancy als uitvalsbasis bezoeken we enkele ‘Jardins remarquables’ in de Vogezes. Dit prestigieuze label is een onderscheiding voor tuinen en parken van cultureel, esthetisch, historisch of botanisch belang. We maken ook kennis met de ‘École de Nancy’, een kunstbeweging van de Art Nouveau.

Donderdag 14 mei

Jardin botanique de Metz (<https://metz.fr/lieux/lieu-27.php>)

Deze botanische tuin, aanvankelijk bekend als ‘Parc Frescatelly’, is een 4,4 hectare groot landschapspark dat dateert uit 1866. Het biedt vele originele plantencollecties: het arboretum met ginkgo's, sequoia's en moerascipressen, allemaal meer dan honderd jaar oud; de rozentuin, de geurtuin, de collectie grassen en medicinale planten evenals een serrecomplex van voor WO I. De Jardin Botanique de Metz ontving in 2025 het label ‘Jardin remarquable’.

Jardins Fruitiers de Laquenexy

(<https://jardinsfruitiersdelaquenexy.com>)

Gestart in 1904 als experimenteel centrum gewijd aan de teelt en herintroductie van druivenranken na een phylloxera-epidemie, is deze tuin uitgegroeid tot een van de grootste fruitcollecties van Frankrijk, met meer dan 1000 variëteiten.

In 2004, ter ere van zijn honderdjarig bestaan, werd het ‘Departementale Centrum voor Fruitexperimenten’ omgedoopt tot

‘Les Jardins Fruitiers de Laquenexy’. Dit stelde de eigenaar van het terrein in staat om de ‘Tuin der Smaken’ te creëren, een thematische tuin die naadloos aansluit op de boomgaard. De verboden tuin, een eetbare bloementuin, de tuin der zintuigen, de bijzondere moestuin - dit zijn slechts enkele van de veertien te ontdekken plekken in het hart van deze fruitteeltregio.

‘Jardin remarquable’ sinds 2008.

Vrijdag 15 mei

Abbaye Autrey (<https://www.abbayedautrey.com/les-jardins>)

Dit 4 ha grote park werd, na jarenlange verwaarlozing, vanaf 1982 door de Communauté Catholique des Béatitudes aangepakt en staat sinds een tiental jaren open voor publiek.

Deze ‘Jardin remarquable’ beschikt over een gevarieerde collectie planten uit Azië, Noord-Amerika, Nieuw-Zeeland en de Himalaya. Wandel door het arboretum, ontdek het standbeeld van Sint Fiacre, beschermheilige van de tuiniers, verborgen in het hart van een boom, vind tussen de talloze soorten rozen en planten de ‘Rose d'Autrey’, de ‘Jurassic Park’ en de ‘Sun Power’,...

Jardin Botanique de Gondremér (<https://gondremér.com>)

‘In het donkere Vogezenbos barst een droomtuin tot leven met oogverblindende kleuren!’

De Botanische tuin van Gondremér is een privétuin, genesteld in een vochtige vallei, ver weg van de bewoonde wereld. De tuin, gestart op een open plek in het bos door Gisèle en Michel Madre, bestaat intussen bijna 50 jaar en kreeg het label ‘Jardin remarquable’ vanwege zijn natuurlijke schoonheid en botanische collecties. De Kalmiacollectie is door de CCVS (Comité des Collections Végétales Spécialisées) erkend als ‘Collection Nationale’, terwijl twee andere, de

botanische rododendrons en de Japanse esdoorns, het label 'Collection Agrée' kregen.

Sinds 2021 heeft dochter Elisabeth Madre samen met haar echtgenoot het beheer van de tuin overgenomen. Met dezelfde passie als haar ouders hebben ze als doel de botanische collecties te behouden met aandacht voor het aantrekkelijker maken van de tuin voor het publiek.

Jardin de Berchigranges (<https://www.berchigranges.com>)

...On ne visite pas Berchigranges, on y vit des émotions...

Om dit paradijs in een oude steengroeve te creëren, zijn bergen verzet, tonnen graniet verwerkt, 3.000 sparren gekapt en duizenden kubieke meters teelaarde aangevoerd! Op 700 m hoogte groeien nu meer dan 4.000 plantensoorten, van planten van Noordzeestranden tot soorten uit de Himalaya. Twintig jaar noeste arbeid laten zich bewonderen en nog elk jaar worden nieuwe delen toegevoegd.

Zaterdag 16 mei

Nancy

Keuze tussen rondleidingen met als thema 'Art nouveau en Art deco' of 'L'Histoire de Nancy'

We verkennen Nancy, historisch of kunstig, aan jullie de keuze.

1. Art Nouveau & Art Deco

We verkennen de centra van het economische leven rond 1900: winkels, banken en andere gebouwen. De 'École de Nancy' maakte vakkundig gebruik van technologische vooruitgang, de uitmuntendheid van decoratieve kunsten en vakmanschap om in steen, metaal, glas en hout de ondernemersgeest te tonen die de zakenwereld van die tijd kenmerkte.

Ontdek mee de verborgen Art Deco-schatten. Sierlijke gevels, elegante geometrische patronen en rijke materialen kenmerken deze iconische stijl uit de jaren '20 en '30.

Een perfecte onderdompeling in de sfeer van een tijd waarin kunst en moderniteit samenkwamen.

2. Historisch

Deze rondleiding toont je de charme van de oude stad, zowel middeleeuws als renaissance; ze komt tot uiting in de architectonische pareltjes, uitstekende restaurants, kleine terrasjes en cafés... Enkele belangrijke plekken in de geschiedenis van Lotharingen zijn: het hertogelijk paleis, de herenhuizen, de Porte de la Craffe en de kerk Saint-Epvre, de wereldberoemde Place Stanislas. ...

Jardin et Musée de l'École de Nancy

(<https://musee-ecole-de-nancy.nancy.fr/le-musee>)

Het 'Musée de l'École de Nancy' is een van de weinige Franse musea gewijd aan een kunststroming: Art Nouveau in Nancy. Gelegen in het hart van de thermewijk van Nancy is het gevestigd in het voormalige pand van Eugène Corbin, de belangrijkste verzamelaar van werken uit de 'École de Nancy'. Het museum is ingericht als een woning uit de decennia voor WO I en bezit een indrukwekkende collectie zeer verfijnd meubilair met enkele unieke stukken en een zeer fraaie glascollectie van Emile Gallé, alles omgeven door een betoverende tuin. Welkom in de Belle Époque!

De tuin van het museum is het enige overgebleven deel van het terrein van vijf hectare dat Eugène Corbin tussen 1903 en 1932 liet aanleggen bij zijn huis. Hij geeft nog helemaal de sfeer van het begin van de 20e eeuw weer. Je komt er een aantal leuke verrassingen tegen: een 'aquarium' (historisch monument), een voor de werkplaats

van Emile Gallé gemaakte eiken deur en een zeer sierlijk grafmonument.

Jardin Botanique Jean-Marie Pelt (<https://www.jardinbotaniquedenancy.eu/jardin-botanique-jean-marie-pelt>)

Ontdek in deze tuin van 25 ha met ongeveer 12.000 soorten een volledig overzicht van het plantenrijk! Neem ook een kijkje in de 2.500 m² tropische serres. Zeldzame en bedreigde planten, maar ook verrassende en ongewone soorten, je vindt ze hier in een van de grootste botanische tuinen van Frankrijk, een levend museum van de botanie!

Zondag 17 mei

Jardin d'Adoué (<https://www.jardin-adoue.com>)

Le Jardin d'Adoué is een kleine kwekerij gespecialiseerd in de productie van bijzondere, robuuste, winterharde en gemakkelijk te kweken vaste planten, alles ter plaatse gekweekt in Lotharingen. Echt iets voor de liefhebber van een levendige en vrolijke tuin!

Naast de kwekerij vinden we een kleine landschapstuin van ongeveer één hectare met vijver, rozentuin en een zeer divers palet aan bomen en struiken.

Arboretum de Marche (<https://www.arboretumdemarche.be>)

Onze laatste stop, het 'Arboretum de Marche', is een nieuw arboretum dat gestart werd onder auspiciën van de Stichting Arboretum Wespelaar. De collectie is nog erg jong: de site werd pas in 2018 overgenomen en opende in 2023 de deuren voor het publiek. Met een oppervlakte van 78 ha en een zeer afwisselende topografie heeft dit domein een grote ecologische waarde door een aanzienlijke diversiteit aan habitats (bossen, hooiweiden en vijvers), en dus ook een rijke fauna en flora. Het Arboretum neemt het hart van het

landgoed in en strekt zich uit over ongeveer 20 ha. De collectie richt zich op enkele kalkminnende geslachten zoals *Crataegus*, *Prunus* of *Tilia*, en wordt geleidelijk verrijkt. Het bezoekerscentrum is prachtig geïntegreerd in het landschap en is omgeven en bedekt met een overvloed aan vaste planten en struiken. Bij mooi weer is het vergezicht over het landschap van de Condroz werkelijk adembenemend.

Praktisch:

Vertrek: donderdag 14 mei omstreeks 7u30 (het exacte uur wordt later meegedeeld) op de UGent campus Sterre (hoek Galglaan en Krijgslaan). Parkeren kan op de campus, op eigen risico.

Terug: zondag 17 mei 's avonds (vermoedelijke uur wordt later meegedeeld).

Inschrijving:

Interesse voor deze tuinreis? Aanmelding kan enkel via e-mail naar vriendenptg@gmail.com, vermeld als onderwerp 'Tuinreis 2026'. Aanmelden kan pas na verzending van ons tijdschrift van december, gepland in de week na de algemene ledenvergadering van 6 december '25. Het aantal deelnemers is beperkt tot 50. Bij meer dan 50 geïnteresseerden wordt één week na ontvangst van de eerste aanmelding via loting beslist wie al dan niet meekan. Twee deelnemers die zich samen aanmelden, worden samen uitgeloot. Wie zich na de loting aanmeldt, kan enkel mee indien er nog plaatsen vrij zijn.

Ten laatste twee weken na je aanmelding krijg je bericht of je al dan niet meekan. Indien je geen bericht ontvangt binnen de 2 weken na het aanmelden, gelieve zelf contact op te nemen. Zij die niet geloot

worden, kunnen dan aangeven of ze al dan niet op de wachtlijst willen staan.

De deelnemers ontvangen een inschrijvingsformulier met verzoek tot betaling van een voorschot van €250,- per persoon. De inschrijving is pas definitief na ontvangst van het voorschot.

Het saldo dient uiterlijk gestort te worden vóór 15 maart 2026. Hiervoor volgt later nog een uitnodiging.

Prijs:

De prijs bedraagt €590,- per persoon op basis van tweepersoonskamer. De meerprijs voor een éénpersoonskamer bedraagt €180,-.

In de prijs is inbegrepen: het vervoer en de fooi voor de chauffeur, hotel in halfpension, lunch op dagen 2, 3 en 4, entreegelden voor de tuinen en de begeleide rondleidingen.

Zijn niet inbegrepen in de prijs: de lunch voor dag 1 (zelf mee te nemen!) en de persoonlijke uitgaven. We voorzien niet in een bijstandsverzekering noch in een annulatieverzekering.

Programma:

Het voorgestelde programma kan nog aangepast worden indien nodig. We proberen dit zeker te beperken.

Ter informatie:

Een aantal tuinen liggen op eerder heuvelachtig terrein, dus soms is een meer fysieke inspanning nodig. Gelieve hiermee rekening te houden.

Organisatie:

Gerda Postelmans en Anne-Laure Simoens

Thema rondleidingen

eerste zondag van de maand

De rondleidingen zijn gratis, wel verplicht online aanmelden op <https://www.gum.gent/nl/event>. Dit kan vanaf twee maanden voor datum.

*We starten om 10 uur aan de ingang van het GUM en ronden af omstreeks
12 uur*

1 februari: Slapen of wakker blijven?

Heb je je ooit afgevraagd hoe planten het gure winterweer overleven? Kom dan mee op een boeiende wandeling door onze plantentuin en ontdek de slimme overlevingsstrategieën van planten uit de hele wereld! Of ze nu hoog boven de grond fier blijven staan, zich diep in de aarde verstoppen of gewoon als zaadje een winterslaap houden, elke plant heeft zijn eigen methode om de kou te trotseren. We reizen van je achtertuin tot verre, exotische serres en zien met eigen ogen hoe planten in verschillende klimaten, van onze eigen tuinen tot tropische serres, zich aanpassen aan het ritme van de seizoenen.

1 maart: Planten in de architectuur

Valt het jou ook op dat veel oude gebouwen versierd zijn met afbeeldingen van planten? Tijdens deze rondleiding ontdek je welke planten in steen vereeuwigd zijn en waarom ze een plek kregen in ons straatbeeld. Je komt bovendien te weten hoe planten vandaag onze huizen warm houden, aanwezig zijn in onze vloeren en muren en onze manier van bouwen en wonen beïnvloeden .

5 april: Grote bomen speurtocht

Zoektocht voor gezinnen met kinderen (6-12 jaar)

Schuilt er een echte onderzoeker in je? Ben je nieuwsgierig naar de bomen en hun geheimen? Kom dan naar de plantentuin en ga op speurtocht. We gebruiken al onze zintuigen en leren zowel over de baobab en zijn tropische vrienden, als over de dennen en sparren van het hoge Noorden. Maar ook onze eigen bomen als eik en wilg geven enkele geheimen prijs. Kortom onderzoek en dompel je onder in de wereld van de bomen.

En omdat goed spoorwerk natuurlijk veel vraagt, is er op het einde ook een kleine attentie voor al die speurneuzen.

5 april: Stinzenplanten

Sneeuwkllokjes, krokussen en zoveel meer, een ode aan de Stinzenplanten.

Tijdens deze rondleiding zullen we volgende vragen beantwoorden: wat zijn Stinzenplanten, waar komen ze vandaan, en hoe handhaven ze zich?

De Vrienden van de Plantentuin Gent

Voorzitter: Paul Goetghebeur tel. 09 264 50 55

Secretaris: Ferdinand Cobbaut tel. 0497 84 88 82,

Penningmeester / verantw. Ledenadmin.:

Christ Vanhuysse tel. 0477 36 96 37

Bestuursleden: Wim Keppens, Hilde Mortier,

Gerda Postelmans, Karel Reusens, Filip Smagghe

Leden ex officio: Chantal Dugardin, Hortulana Plantentuin,

Kenneth Bauters, collectiebeheerder plantentuin

Contacteer het bestuur: vriendenptg@gmail.com

www.gum.gent/nl/vrienden-van-de-plantentuin

Bankrekening: IBAN- BE21 0011 1921 5403 / BIC- GEBA BE BB

Driemaandelijks tijdschrift

Jaargang 44, nr 4 - december 2025 ISSN 0777- 8821

Redacteur: Paul Goetghebeur. *Lay-out:* Christine Vandewalle

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt:

Leo Audenaert, Kenneth Bauters, Paul Goetghebeur,

Kristel Keppens, Gerda Postelmans, Hilde Van Crombrugge,

Christine Vandewalle

Een welgemeende dank gaat ook uit naar medewerkers die zorgden dat het verschijnen van het vorige nummer mogelijk werd gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 2025.

Overname van artikels is alleen mogelijk ná schriftelijke toestemming van de redacteur.

Artikels verschijnen onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

Lid worden van de Vrienden van de Plantentuin Gent

Neem deel aan leerrijke, plant-aardige activiteiten.

Bezoek gratis het Gents Universiteitsmuseum. (*)

Ontvang 4x per jaar dit tijdschrift vol informatie over planten en tuinen.

Lidgeld voor één jaar :

Lid 15 euro

Steunend lid 25 euro

Meerjarig lidmaatschap

Een meerjarig lidmaatschap is mogelijk (inflatie-bestendig!) onder de voorwaarden hieronder beschreven (warm aanbevolen).

Lid, 5 jaar 75 euro

Steunend lid, 5 jaar 125 euro

Lidmaatschap voor het leven (vanaf 50 jaar)

Lid voor het leven 350 euro

Steunend lid voor het leven 550 euro

Te betalen op rekening **BE21 0011 1921 5403** van de Vrienden van de Plantentuin Gent, p/a Duifhuisstraat 38, 9000 Gent, met als vermelding: 'lidgeld 2025' en 'naam van het lid'.

() Om jouw recht op gratis toegang te kunnen verifiëren, heeft het GUM beperkte inzage in de namenlijst van onze leden, enkel in het kader van dit aanbod. Wil je niet dat we jouw naam doorgegeven? Laat het dan weten via mail naar vriendenptg@gmail.com.*

De rondleidingen en kinderactiviteiten zijn gratis, vooraf aanmelden op <https://www.gum.gent/nl/event> is wel verplicht. De rondleidingen komen online 2 maanden voor datum.

We starten om 10 uur aan de ingang van het GUM en ronden af omstreeks 12 uur, tenzij anders vermeld.

Zaterdag 6 december 2025

Algemene ledenvergadering 14.30u.

Zondag 1 februari 2026

Rondleiding: Slapen of wakker blijven?

Zondag 1 maart 2026

Rondleiding: Planten in de architectuur

Zondag 5 april 2026

Rondleiding: Stinzenplanten

Zondag 5 april 2026

Kinderzoektocht: De grote bomenspeurtocht

Van 1 tot 10 mei 2026 Floraliën

Donderdag tot zondag 14 tot 17 mei 2026

Tuinreis Lorraine Frankrijk

Zondag 24 mei 2026

Biodiversiteitsdag in Plantentuin

Zondag 7 juni 2026

Rondleiding: Eetbare bloemen

Verhuis Pandamus

PB-PP B-3/6124
België - Belgique

Driemaandelijks
tijdschrift
Jaargang 44 - nr 4
december 2025
ISSN- 0777 - 8821
V. U.
Paul Goetghebur
K.L. Ledeganckstr. 35
9000 Gent
Afgiftekantoor
Gent I
Erkenningsnummer
P 608175